

بازبینی تعاملات اجتماعی در دوره ی زندیه (کنکاشی در فضای جمعی میدان توپخانه ی شیراز)

مرتضی شریفی، حمیدرضا شیبانی، مریم ستوده نیا*

۱- هیئت علمی دانشگاه فنی و حرفه ای -دانشکده فنی و حرفه ای شهید باهنر شیراز. M-Sharifi@iauest.ac.ir

۲- دانشجوی کارشناسی معماری دانشکده فنی و حرفه ای شهید باهنر شیراز. Hamidrezasheibani990@gmail.com

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد موسسه آموزش عالی آپادانا شیراز. Miss.setoodeh@gmail.com

چکیده

با نگاهی گذرا به نظام سنتی شهرهای ایران و سلسله مراتب خاص موجود در آنها شاید بتوان ادعا کرد که ما در فرهنگ سنتی خود، با گره های شهری روبرو بوده ایم که عمومی ترین و مردمی ترین فضاها را در شهر تشکیل می دادند. این پژوهش بر آن است که ضمن معرفی فضای شهری به معرفی تعاملات اجتماعی متعلق به دوره زندیه؛ که مجموعه ای شامل بازار، کاروانسراها، مسجد، حمام، آب انبار، ارگ حکومتی، دیوان خانه، میدان توپخانه و میدان مشق بوده است؛ به بازآفرینی میدان توپخانه به عنوان فضای جمعی و تعاملات اجتماعی نیز بپردازد؛ چنانکه در دوره معاصر با وجود تخریب این میدان و دگرگونی فضا، عملکردی مشابه با تعاملات اجتماعی در آن دیده می شود. روش تحقیق مقاله، میدانی و کتابخانه ای می باشد که به بررسی گره شهری و فضای جمعی میدان توپخانه، مجموعه زندیه می پردازد.

واژه های کلیدی: باز آفرینی، فضای جمعی، میدان شهری، میدان توپخانه شیراز، مجموعه زندیه

۱- مقدمه

ارزش ها و معیارهای موجود در میادین سنتی برخاسته از مکاتب و سبک های شهرسازی ایران (سبک خراسانی، مکتب اصفهان و...) بوده اند و اصالتی اسلامی و معنوی داشته اند. ویژگی های کالبدی، عملکردی و اجتماعی در میادین شهری سنتی به طور ملموسی معنا محور بوده اند و بیشتر این مفاهیم تحت تأثیر ارزش های معنوی و دینی شکل گرفته و فضاهایی ارزشمند را جهت حضورپذیری و تعاملات اجتماعی ایجاد کرده اند [۷]. کارکرد میدان یا نقشی که یک میدان در فضای شهری ایفا می کند با یک یا چند علت ویژه، در یک برهه از زمان پدیدار می شود و ممکن است با تقویت آن نقش، کارکرد خاص میدان تثبیت گردد و در اذهان عمومی و خاطرات مردم نام میدان با آن کارکرد عجین شود. میدان توپخانه به عنوان هسته مجموعه که در اطراف آن عملکرد سیاسی، تجاری، مذهبی، خدماتی و همچنین خود میدان به عنوان تفریحی بوده است.

«موضوع بازآفرینی شهری با توجه به ماهیت و راهبردهای آن می تواند تنها پاسخ مناسب پیش روی برنامه ریزان شهری در شهرهای معاصر باشد. بازآفرینی شهری به عنوان اصلی ترین رویکرد مرمت شهری در دوران معاصر، به عنوان رویکردی مداخله گر با نگاه به گذشته و بدون پاکسازی هویت های تاریخی دوره های مختلف، به خلق هویتی جدید